

Телекомуникационната политика на България юни 1995 г.

Съдържание

1. УВОД.....	2
2. ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ НА РАЗВИТИЕ НА ДАЛЕКОСЪОБЩЕНИЯТА.....	3
2.1. Разделяне на регулаторните и стопанските (икономическите) функции	3
2.2. Премахване на монопола и постепенно либерализиране на далекосъобщенията	4
2.3. Хармонизиране на техническите изисквания	5
2.4. Хармонизиране развитието на националните далекосъобщения	6
2.5. Приватизация на основните национални далекосъобщителни оператори	7
3. ОТРАЖЕНИЕ НА ОСНОВНИТЕ ПРИНЦИПИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ДАЛЕКОСЪОБЩЕНИЯТА В АКТОВЕ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ	8
4. СЪСТОЯНИЕ НА РЕФОРМАТА В ДАЛЕКОСЪОБЩЕНИЯТА У НАС.....	12
4.1. Структурна реформа	12
4.2. Нормативно-правна реформа.....	13
4.3. Технологична реформа.....	15
5. Проблеми на интегрирането, свързани с пощенските съобщения	18
5.1. Необходимост от реформи в областта на пощенските съобщения.....	18
5.2. Основни насоки на политиката на ЕС в областта на пощенските съобщения	18
5.3. Състояние на реформата в пощенските съобщения у нас	19
6. Предложения за изпълнение на препоръките на Бялата книга в областта на далекосъобщенията.....	23
6.1 Препоръки за крайните далекосъобщителни устройства	23
6.2 Препоръки за разпределяне на честотите и номериране.....	28
6.3 Предложения по отношение на далекосъобщителните услуги	30
6.4 Предложения за втората фаза	36

1. УВОД

Далекосъобщенията (телекомуникациите) са част от световната техническа инфраструктура. Тяхното основно предназначение - да осигурят обмен на информация от всякакъв вид, във всякакви обеми и във всякакви направления, ги прави задължително условие не само за развитието на икономиката в национален, регионален и световен мащаб, но и за зараждането, реализирането и засилването на интеграционните процеси между страните. Те са в основата на промишленото, културното и социалното развитие, на търговското и финансовото сътрудничество, на съвременната наука и образование.

Далекосъобщенията се разглеждат като ключов фактор за изграждането на обединена Европа - от социална и икономическа гледна точка. От социална - защото широкият достъп до тях допринася съществено за създаването на отворено общество, от икономическа - защото при съвременните условия на мобилност на капитала в световен мащаб, на все по-силно намаляване на директната държавна намеса и все по-широко участие на частни капитали в развитието, никакви икономически процеси не могат да се развиват без бърз и качествен обмен на информация.

Очевидно е, че изхождайки от тяхната основополагаща роля в икономическото развитие и интегрирането, далекосъобщенията в България трябва да бъдат един от приоритетно развиващите се отрасли, като тяхното развитие в съответствие с европейските тенденции и стандарти трябва да изпреварва по своите темпове средните темпове на асоцииране на България с Европа.

2. ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ НА РАЗВИТИЕ НА ДАЛЕКОСЪОБЩЕНИЯТА

Разширяването на световните икономически процеси и невероятният скок в далекосъобщителните технологии през последните 1-2 десетилетия доведоха до постепенна глобализация на далекосъобщенията. Тя се изразява в много посоки :

- свързване на националните далекосъобщителни мрежи и образуване на регионални мрежи (като паневропейската), които се обединяват в световна мрежа;
- разширяването на достъпа на абонатите до мрежата и въвеждане на автоматично избиране на чуждестранни абонати;
- непрекъснато нарастване на международния далекосъобщителен трафик (през последните 10 години средно със 17 %);
- експанзия на мощните далекосъобщителни компании извън националните им граници и тенденция към създаване на международни далекосъобщителни компании, обединяващи няколко национални оператора;
- поява на нови участници в световния пазар на далекосъобщителни съоръжения и т.н.

Очевидно е, че ако една страна не успее да подготви бързо своите далекосъобщения за този вече започнал процес, тя рискува да бъде "извадена извън играта" с всички негативни последици за нейната икономика, социално развитие и дори суверенитет, а "вакуумът" в нейните далекосъобщения да бъде запълнен от мощни чуждестранни далекосъобщителни групировки.

Т.е. основният проблем за българските далекосъобщения при асоциирането ни към Европейския съюз на практика съвпада с общия проблем на включването на нашите далекосъобщения в процеса на глобализацията.

Процесът на глобализация появи рядко срещан феномен - изменение в световен мащаб на основните принципи на развитие на един отрасъл на икономическата дейност - далекосъобщенията. Тези нови принципи са водещи сега в рамките на Европейския съюз. Най-общо казано, те се изразяват в следното :

2.1. Разделяне на регулаторните и стопанските (икономическите) функции

Поради значителните инвестиции за тяхното развитие, както и с оглед на социалната роля, която изпълняват, далекосъобщенията дълго време са били разглеждани като държавна функция, при което държавата чрез своите изпълнителни органи е ръководела непосредствено изграждането и експлоатирането на националните далекосъобщителни мрежи, съчетавайки в един орган (Министерство на съобщенията или аналогично ведомство) функциите по определяне на политиката, разработване на конкретни планове за развитие, инвестиране, изграждане и експлоатиране, в общия случай без търсене на икономическа целесъобразност и прилагане на търговски подход.

Развитието на съобщителните технологии и възприемането на пазарните принципи в почти всички области на икономическия живот показва, че централизираното държавно управление на далекосъобщенията с наложен монопол на един национален оператор от даден момент нататък се явява пречка за тяхното по-нататъшно развитие, а това означава - пречка за цялостното икономическо развитие. Затова този принцип беше

отхвърлен и заменен с принципа за разделянето на регулаторните и стопанските функции.

Това означава, че изграждането и експлоатирането на далекосъобщителната инфраструктура, както и предоставянето на различни далекосъобщителни услуги се реализират от специализирани далекосъобщителни оператори, които работят в условията на честна конкуренция и взаимодействуват помежду си на база на подписани търговски договори. Наличието на много оператори налага създаването на регулаторен орган, който има за задача да установи "правилата на играта", вкл. желан брой и вид на операторите (чрез тяхното лицензиране) и начина на взаимодействие между тях. Той трябва да осигури спазването на тези правила (т.е. политиката на честна конкуренция), изпълнението на задълженията от страна на операторите и защитата на потребителите на далекосъобщителни услуги. В граничните случаи на пълен монопол и на пълна конкуренция ролята на регулаторния орган е значително опростена, но в преходния период от централизирана към пазарна икономика неговата роля е изключително важна и сложна.

Целият този процес следва да отразява политиката, възприета от държавата в областта на далекосъобщенията. Нейната разработка става основна функция на държавния орган за далекосъобщенията.

Във всички страни на Европейския съюз е извършено разделянето на регулаторните от стопанските функции. Има различия в начина на упражняване на функциите по разработка на политиката и на нейното реализиране чрез регулиране. В някои страни тези функции се изпълняват от различни органи, като съответно министерство (или негов аналог) разработват политиката, а за регулирането са създадени специализирани (държавни или независими) регулаторни органи. В други страни политиката и регулирането са поверени на един държавен орган, но и там се разглеждат възможностите за тяхното разделяне. Примери за разпределението на тези функции са показани в Таблица 1.

2.2. Премахване на монопола и постепенно либерализиране на далекосъобщенията.

Както е изтъкнато по-горе, продължително време далекосъобщенията във всяка страна са се развивали в тесни национални граници, под силен централизиран държавен контрол и при наличието на монополен национален оператор. 1984 г. е годината на прелома в световните далекосъобщения. В САЩ монополната компания Bell е разделена от държавата на 7 регионални компании, за да се въведе за първи път конкуренция в далекосъобщенията, а в Европа Съветът на европейските общности публикува първата си препоръка в тази област - за прилагане на хармонизиране в областта на далекосъобщенията (84/549/ЕЕС).

Принципът на монопола в далекосъобщенията е заменен от принципа за постепенно либерализиране на далекосъобщенията и въвеждане на конкурентното начало в тях.

Обикновено либерализирането върви в следната последователност:

- либерализиране на пазара на далекосъобщителни съоръжения (на първо място - крайните устройства, а впоследствие и отчасти - мрежовите);

- либерализиране на далекосъобщителните услуги (обикновено се започва с услугите с добавена стойност и други неосновни услуги, като най-дълго се задържа монополът на доминантния оператор върху основните услуги на гласовата телефония);
- либерализиране на далекосъобщителната инфраструктура (обикновено първо с разрешаване за ползване на наети линии от основния оператор, после за изграждане на собствена частична инфраструктура, като най-дълго се задържа монополът върху изграждането на национална далекосъобщителна инфраструктура).

Особено важна е ролята на държавата, която трябва да разработи много ясна и принципна политика за либерализиране на далекосъобщенията в страната, съобразена с политиката, възприемана в другите страни, с оглед глобалния характер на съвременните далекосъобщения. Тази политика трябва да бъде провеждана твърдо и последователно от регулаторния орган. Той трябва да осигури и проведе целия процес на постепенна либерализация на далекосъобщителните услуги, поетапно намаляване монопола на досегашния единствен национален оператор, но и запазване на първо време известни негови преференции с оглед задълженията му за изграждане на национална инфраструктура, дори и при неизгодни икономически условия, осигуряване възможността за свободна работа на новите оператори в условията на честна конкуренция, навлизането на частния капитал в далекосъобщенията, приватизирането им в определена целесъобразна степен и т.н.

Степента на премахване на монопола и либерализирането в далекосъобщенията в някои европейски страни е показана в Таблица 2.

2.3. Хармонизиране на техническите изисквания

Свързването на отделните национални далекосъобщителни мрежи в режим на автоматично избиране води до реализирането на общоевропейска, а оттам - и на единна световна далекосъобщителна мрежа. Това естествено налага изискването за единни технически норми, за да може да се осигури взаимодействието на отделните елементи на такава глобална мрежа. Процесът на хармонизиране на техническите стандарти е изключително труден и болезнен по редица причини: огромно разнообразие на далекосъобщителна техника, различно ниво на използваната технология, защита на национални и корпоративни интереси и др.

В исторически план големите компании-производителки на далекосъобщителна техника, са разработвали свои собствени технически нормативи, често съзнателно търсейки различие от нормативите на своите конкуренти. Впоследствие, когато практиката е започнала да налага съгласуване между отделните типове съоръжения, за да работят съвместно, конкуренцията между фирмите прераства в борба за налагане на своите нормативи като общи. Създаването на ETSI през 1988 г. показва огромните трудности в тази насока. Сега в него се разработват европейски далекосъобщителни стандарти (ETS), които имат статута на Европейски стандарти (EN) и на Хармонизирани документи (HD). Те се въвеждат в страните - членки на Европейския съюз в съответствие с националното законодателство, но при всички случаи запазват доброволния си характер. С оглед реализирането на процедурата за взаимно признаване на одобрението на типа на далекосъобщителните крайни устройства, ETSI разработва техническата част (TBR) на Общите технически разпоредби (CTR), които комисията на Европейския съюз въвежда като задължителни. Хармонизиране в рамките на Европа се прави по отношение на далекосъобщителните мрежи,

изграждани като общоевропейски (ISDN, GSM, TEDIS и т.н.), използваните номерационни планове, развитието на информационните технологии и др. Още по-сложен е процесът на съгласуване на регионалните стандарти (европейски, американски, японски и др.) в единни световни стандарти.

2.4. Хармонизиране развитието на националните далекосъобщения

Огромните различия, съществуващи сега между нивата на развитие на отделните национални далекосъобщителни инфраструктури, разнообразието и качеството на предоставяните далекосъобщителни услуги, представляват съществена пречка за желаното интегриране на мрежите. Този проблем, в цялата му тежест, сериозност и комплексност, е разработен в известния доклад "Липсващото звено", подготвен през 1984 г. в рамките на ITU (Международния съюз по далекосъобщения) от специална група експерти под ръководството на Майтланд. За съжаление препоръките, направени в този доклад, не можаха да бъдат практически реализирани в тяхната цялост. Напротив, разликата между степента на развитие на далекосъобщенията в развитите и развиващите се страни се задълбочи още повече. През 1994 г. ITU организира първата Световна конференция по развитието на далекосъобщенията, която разработи специален План за действие (План "Буенос Айрес"), съдържащ конкретна програма за подпомагане развитието на далекосъобщенията в изостаналите страни от финансова, технологична и кадрова гледна точка. Планът беше одобрен от висшия орган на ITU - Конференцията на пълномощниците, състояла се през есента на 1994 г. в Киото (Япония).

В рамките на Европейския съюз, в неговия сегашен състав, проблемът не стои толкова остро. Независимо от съществуващите различия, всички страни-членки имат добра телефонна плътност (между 35 и 70 главни телефонни поста на 100 жители), развита далекосъобщителна инфраструктура на базата на съвременни технологии и разнообразие от далекосъобщителни услуги с оглед задоволяване на потребностите на икономиката и населението.

Определено ниското ниво на развитие на далекосъобщенията в страните от Централна и Източна Европа е пречка в процеса на тяхното асоцииране към Европейския съюз. Различия има в няколко насоки. Преди всичко в източноевропейските страни инфраструктурата е много слабо развита. България е в малко по-добро положение спрямо останалите, тъй като има най-висока телефонна плътност (над 25 главни телефонни поста на 100 жители), но все пак е далеч от средното европейско ниво. На второ място използваната технология е много остаряла и принципно не съответства на съвременните европейски изисквания. В това отношение България е общо взето по-зле от другите, тъй като основната част на мрежата ѝ е изградена с комутационна техника от първо поколение - електромеханична система, разработена през 1929 г. ("прословутата" А-29). На трето място предоставяните услуги допреди 2-3 години се ограничаваха в рамките само на основните услуги с гласова телефония. Едва напоследък започна въвеждането на съвременни услуги, като мобилна телефония, системи за персонално повикване, офис-услуги, някои информационни технологии и др.

2.5. Приватизация на основните национални далекосъобщителни оператори

От една страна, огромните средства, необходими за развитие на далекосъобщенията, налагат да се привличат нови свежи инвестиции, предимно в лицето на частния капитал. От друга страна, далекосъобщенията са по принцип печеливш бизнес, което кара частният капитал да се насочи към тях. Съвпадението на интересите води до все по-засилваща се приватизация в областта на далекосъобщенията.

Обикновено навлизането на частния капитал става в области, които са нови и не са основни в далекосъобщенията - мобилната телефония, радио-системите за персонално повикване, услугите с добавена стойност и др. Постепенно с либерализирането на далекосъобщенията се стигна и до възможността (а в повечето случаи това се третира като необходимост) за пълно или частично приватизиране и на основните национални далекосъобщителни оператори. В някои страни те по начало са се развивали като частни компании (напр. в САЩ), но в общия случай те са били изцяло държавни. Сега в почти всички държави в Европа този процес е започнал, като съвсем единични са примерите (Австрия, Португалия), в които все още няма и планове за това. Състоянието на приватизацията на основните далекосъобщителни оператори в края на 1994 г. е показано на Таблица 3. Вижда се, че дори и такива "консервативни" в областта на далекосъобщенията страни като Германия и Франция вече подготвят първите си стъпки в тази насока.

3. ОТРАЖЕНИЕ НА ОСНОВНИТЕ ПРИНЦИПИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ДАЛЕКОСЪОБЩЕНИЯТА В АКТОВЕ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

Регламентирането на далекосъобщенията в Европейския съюз отразява общите световни тенденции в тяхното развитие, изразени като принципи и в редица актове на Международния съюз по далекосъобщенията (ITU) и на регионални съюзи в областта на съобщенията, например Европейската конференция на пощите и далекосъобщенията (CEPT), в който България членува.

Политиката на ЕС относно далекосъобщенията от 1984 г. досега и в бъдеще може да бъде разделена в 4 фази:

Фаза 1 (1984 г. - 1986 г.) - начална координация в областта на:

- цифрови мрежи с интегрирани услуги (ISDN);
- цифрови мобилни комуникации (инициативата GSM);
- въвеждане на широколентови комуникации (програмата RACE);
- европейски отворени стандарти;
- съдействие при модернизацията на услугите и мрежите в по-малко развити и периферни райони (програмата STAR);
- първи стъпки за общи становища при международни дискусии.

Фаза 2 (1987 г. - 1990 г.)

Публикуване на “Зелената книга” и разширяване на политиката с регулаторни въпроси. Действията по RACE, STAR и GSM се засилват. Със създаването на Европейския далекосъобщителен стандартизационен институт (ETSI) през месец април 1988 г. започва основна реформа в европейското стандартизиране. Приемане на директивите за взаимно признаване на одобряването на типа, директивата за услугите и рамковата ONP директива, които допълват главните мерки за отваряне на пазара, предложени в “Зелената книга”.

Фаза 3 (1991 г. - 1995 г.)

Основен преглед на далекосъобщителните услуги, проведен в края на 1992 г. и началото на 1993 г. Работа по прилагане на мерките, произтекли от решенията по политиката, взети в по-раншните фази.

Фаза 4 (1996 г. - 2000 г.)

Общите насоки на законодателната програма на фаза 4 са определени в резултат на прегледа. Тя е насочена към създаване на рамки за бъдещо регулиране на обществената далекосъобщителна инфраструктура.

От особено значение е публикуването на Зелената книга относно развитието на Общ пазар за далекосъобщителни услуги и устройства (COM/87/290 final) от 30.06.1987 г., която формулира изключително важни общи постановки на политиката на развитие на далекосъобщенията, като:

- разделяне на регулаторните от стопанските (операторни) дейности ;
- признаване на изключителните права на (държавните) далекосъобщителни оператори върху инфраструктурата ;
- продължаване на изключителните права върху основните услуги;
- либерализиране на пазара за крайни устройства ;
- въвеждане на конкуренция при нерезервираните услуги ;
- хармонизиране и стандартизиране на пан-европейските мрежи и услуги ;
- осигуряване на свободен (открит) достъп до мрежите (ONP);
- пълно прилагане на правилата за конкуренция към далекосъобщителните оператори ;
- прилагане на правилата за конкуренция към доминиращите доставчици на услуги ;
- прилагане на обща търговска политика (по линия на GATT).

Тези постановки са развити по-нататък в десетки Директиви, Решения, Препоръки и Резолуции на Съвета и Решения и Съобщения на Комисията.

По-специално могат да се отбележат:

- Директива на Съвета (91/263/ЕЕС) от 29.04.1991 г. относно сближаването на законодателствата на страните-членки по отношение на далекосъобщителните крайни устройства, включително взаимното признаване на тяхното съответствие;
- Директива на Комисията (90/388/ЕЕС) от 28.06.1990 г. относно конкуренцията на пазарите за далекосъобщителни услуги;
- Директива на Съвета (90/387/ЕЕС) от 28.06.1990 г. относно установяването на вътрешен пазар за далекосъобщителни услуги чрез прилагането на осигуряване на свободен достъп до мрежата (ONP), наречена “Рамкова ONP Директива”;
- Директива на Съвета (92/44/ЕЕС) от 05.06.1992 г. относно прилагането на ONP за наети линии;
- Препоръка на Съвета (92/382/ЕЕС) от 05.06.1992 г. относно хармонизираното осигуряване на минимален комплект от услуги по пренасяне на данни с пакетна комутация (PSDS) в съответствие с принципите на ONP;
- Директива на Съвета и Европейския парламент (проект) за приложение на ONP в гласовата телефония;
- Резолуция на Съвета (89/C 117/01) от 27.04.1989 г. относно стандартизацията в областта на информационната технология и далекосъобщенията;
- Директива на Съвета (92/38/ЕЕС) от 11.05.1992 г. относно приемането на стандарти за спътниково разпръскване на телевизионни сигнали;
- Резолуция на Съвета (92/C 158/01) от 05.06.1992 г. относно развитието на цифрова мрежа с интегрирани услуги (ISDN) в Общността като общоевропейска далекосъобщителна инфраструктура за 1993 г. и след това;

- Резолюция на Съвета (90/C 166/02) от 28.06.1990 г. относно засилване на общоевропейското сътрудничество за радиочестотите, особено по отношение на услугите с паневропейски обхват;
- Директива на Комисията (94/46/ЕЕС) от 13.10.1994 г. за либерализиране на спътниковите съобщения.

“Бумът” на информационните технологии през последното десетилетие привлече вниманието не само на специалистите от далекосъобщенията. Европейската комисия в своята Бяла книга “Растеж, конкурентноспособност, трудова заетост - предизвикателствата и пътищата към 21-ия век” (COM/93/700 final) признава, че “цифровата революция” предизвиква структурни промени, съизмерими с “индустриалната революция” от миналия век, със съответния огромен икономически ефект.

“Докладът на Бангеман” на тема “Европа и глобалното информационно общество”, представляващ препоръки към Съвета (SOGT 94/35, 26.05.1994), утвърждава, че най-доброто обкръжение за развитие на новите информационни пазари е това, което е отворено за конкуренция. Либерализираният пазар на услуги и инфраструктури ще помогне да се разкрият източници, жизнено важни за огромните частни инвестиции, необходими за развитието на информационното общество. На тази база Комисията разработва своето Съобщение за Съвета и Европейския парламент “Пътят на Европа към информационното общество” и предлага нормативни и административни мерки, както и график за тяхното осъществяване:

- да се подготви Съобщение на Комисията относно либерализирането на далекосъобщителните услуги и Зелена книга в края на 1994 г.;
- предложения за общоевропейски регулаторен орган в областта на далекосъобщенията ще бъдат направени преди 1 януари 1996 г.;
- по отношение на стандартизацията, Комисията отбелязва организираната през месец октомври 1994 г. работна среща, резултатите от която ще й дадат възможност да излезе с предложения през 1995 г.;
- рамката за осигуряване на достъпна мрежа (ONP) ще бъде осъвременена, като се настоява пред Съвета и Парламента за приемане на мерки относно TEN-SDN (Trans European Network - ISDN) и IDA (мрежи за обмен на информация между администрациите);
- редица конкретни действия се предлагат по отношение електронната защита, правната защита и сигурността;

Комисията приема да бъдат създадени предложените от доклада на Бангеман Европейски комитет за широколентови мрежи (European Broadband Steering Committee) и Европейски форум за базови услуги (European Forum for Basic Services). В допълнение тя предлага създаването на група, която да разгледа предимствата и условията за съвместно използване, както и евентуалното сливане, на протоколите INTERNET и OSI.

Известно е, че с Резолюция на Съвета датата 1.01.1998 г. е приета като срок за либерализиране на обществените услуги за гласова телефония. Съгласно Зелената книга относно либерализацията на далекосъобщителната инфраструктура и мрежите за кабелна телевизия - Част I (COM/94/440 final) операторите, предоставящи открити за

конкуренция далекосъобщителни услуги, трябва да имат свободен достъп до инфраструктурата, необходима за предоставянето на услугите. По този начин от 1.01.1998 г. се предлага пълна либерализация и на инфраструктурата, вкл. чрез лицензиране на нови оператори за изграждане на инфраструктура.

Това е възлов момент, който трябва да бъде преценен у нас много внимателно. Някои страни членки на Европейския съюз с по-слабо развити мрежи, като Португалия, Гърция и Испания, са поискали отсрочка за въвеждането на това изискване към тях.

4. СЪСТОЯНИЕ НА РЕФОРМАТА В ДАЛЕКОСЪОБЩЕНИЯТА У НАС

Реформата в съобщенията в България практически започна през 1991 г., следва общите тенденции на реформите в напредналите страни и се развива в три основни взаимосвързани насоки : структурна, нормативна и технологична.

4.1. Структурна реформа

Структурните изменения доведоха до отделяне на държавните и регулаторните от стопанските функции. На Комитета по пощи и далекосъобщения (КПД) с Постановление No. 114 на Министерски съвет от 19.06.1991 г., изменено с ПМС No. 70 от 30.04.1992 г., бе възложена ролята на разработчик и изпълнител на цялостната политика по развитие на съобщенията от гледна точка преминаването им към условията на пазарна икономика, т.е. той сега съчетава функциите на разработчик на държавната политика и на регулаторен орган. Стопанските функции по непосредственото изграждане и експлоатация на националните пощенска и далекосъобщителна мрежи бяха възложени на държавните фирми Български пощи - ЕООД (БП-ЕООД) и Българска телекомуникационна компания - ЕАД (БТК-ЕАД) като основни национални оператори в своите области на действие.

За изтеклите години (към 1.06.1995 г.) КПД е издал лицензии на основния оператор БТК- ЕАД, на два национални и девет местни оператори на системи за персонално повикване, на два оператора за изграждане на национални мобилни телефонни системи, на един оператор за изграждане на национална мрежа за пренасяне на данни, на 74 оператори на кабелни разпределителни системи (кабелна телевизия), на 47 местни радио и 12 местни телевизионни станции и др. С това е поставено началото на премахването на държавния монопол, който съществуваше в този сектор.

Българската телекомуникационна компания - ЕАД (БТК-ЕАД) е образувана с разпореждане No. 124/11.12.1992 г. на Министерски съвет. БТК-ЕАД е еднолично търговско акционерно дружество с едностепенна структура на управление.

Съгласно Устава на БТК-ЕАД дружеството се управлява от Съвет на директорите. В края на м.април 1994 г. Уставът на БТК-ЕАД е изменен в съответствие с изискванията на Правилника за реда за упражняване правата на собственост на държавата в предприятията, приет с ПМС No.7 от 25.01.94 г.

В структурата на БТК-ЕАД влизат 42 поделения , в т.ч. 27 териториални поделения "Далекосъобщения" (ТПД), Софийски телефонни и телеграфни станции (СТТС), Национално управление "Радио и телевизионни станции", Линеино-кабелно стопанство, Научно-изследователския институт по съобщенията (НИИС), Института за информационни комуникационни и автоматизирани системи (ИКАС), Търговска централа "Булгартел", ПП"Телекомплект" - с. Борима, Учебен център и др.

БТК-ЕАД е националният обществен далекосъобщителен оператор на националната далекосъобщителна мрежа в нашата страна. Нейните права и задължения са определени с лиценз Д 01-01, 1.11.1993 г. БТК-ЕАД притежава изключителните права да предоставя достъп до местните, междуградските и международните базови далекосъобщителни услуги (елефон, телеграф)по фиксираната мрежа, както и права да

предоставя и други услуги, посочени в издадената му лицензия. Изключителните права на националния далекосъобщителен оператор за основните услуги ще бъдат преразгледани след около четири години.

Решението да се определи национален далекосъобщителен оператор и да му бъдат дадени изключителни права върху основните услуги за определен период от време, е наложено от няколко фактора, които действуват в преходния период. Най-важните от тях са: необходимостта да се запази целостта на мрежата; усъвършенствването на фиксираната мрежа и изграждането на насложена цифрова мрежа (DON) изпълнението на изискванията на Световната банка, Европейската инвестиционна банка и Европейската банка за възстановяване и развитие, залегнали в гаранционните споразумения за изплащане на отпуснатите тзаеми, за които държавата е гарант; осигуряване предоставянето на универсални услуги; предоставянето на услугите, необходими за изпълнението на държавно-правителствени функции, т.е. държавната администрация, отбраната, националната сигурност, културния и социалния сектори и общественото здравеопазване; изграждане на насложената бизнес-мрежа (OBN) с цел ускоряване на достъпа до съвременни телекомуникационни услуги за местни и чуждестранни бизнес-абонати.

Изключителните права, дадени на БТК-ЕАД, създават условия за деформиране на отношенията оператор-потребител. За да се избегне това, в КПД са разработени мерки и процедури както за контрол на качеството и цените на услугите, предлагани от националния оператор, така и за създаване на добри взаимоотношения между подразделенията на оператора и местните общински власти и за защита правата на потребителите.

Стратегията на БТК-ЕАД, съобразена с новите икономически условия, е насочена предимно към обслужването на бизнес-абонатите, както с висококачествени традиционни далекосъобщителни услуги . телефон, факс и телекс, така и с нови, като напр. включване в изградената насложена бизнес-мрежа, ползуване на факс-системи с автоматично търсене на кореспондента и др. С тази си ориентация БТК.ЕАД се стреми да извърши преход от екстензивно развитие на мрежата, характерно с ниска доходност, към пазарно-ориентирана стратегия, насочена към осигуряване на инвестиции от наши и чужди източници.

4.2. Нормативно-правна реформа

Има значително изоставане в нормативно-правната реформа. В момента все още действащ е Законът за съобщенията, приет през 1975 г. С постановките си за пълен държавен монопол върху националната съобщителна мрежа и услугите и съсредоточаването на управленските и стопански функции в един субект, този закон не отговаря на изискванията на новата икономическа среда. Това е наложило разработването на нов закон за далекосъобщенията в България. Проектът е подготвен и внесен през 1992 г. в Народното събрание, но не е разгледан. За да не се задържа развитието на процесите на обновление, които са обективно наложителни, Комитетът по пощи и далекосъобщения започва тяхното осъществяване на база предоставените му правомощия с ПМС No. 114/92 г. Натрупаната практика през изтеклия период от три години, контактите с европейските консултантски фирми по линия на PHARE и проучването на законодателството на развитите страни са показали редица несъвършенства и пропуски в първоначалния проект. Това е наложило същественото

му преработване. Разработен е нов проектозакон, съобразен с изискванията на настоящия етап - икономически, технически и състояние на системата, така и с тенденциите на развитие на далекосъобщенията у нас.

Проектът за Закон за далекосъобщенията осигурява нормативната база за демонополизация на съобщенията. Предвидено е въвеждане на различни режими за изпълнение на далекосъобщения, а именно: с лицензии, регистрации или напълно свободно. Редът и условията за издаване на лицензии и регистрации ще се определят от КПД.

Паралелно с либерализирането, отчитайки специфичните условия на прехода у нас в настоящия момент, се запазва частичен монопол върху фиксирания национални телефонна и телеграфна мрежи, които са предоставени на основния обществен далекосъобщителен оператор - БТК-ЕАД. Тази възможност е предвидена в Чл.18 ал.4 от Конституцията на РБългария, съгласно която със закон може да се установи монопол върху националната далекосъобщителна мрежа.

Временните изключителни права се дават с лицензия на основния оператор, в която са включени и задължителни изисквания за изпълнение на задачи, свързани с управлението, отбраната и сигурността на страната и осъществяването на далекосъобщения при неизгодни икономически условия, свързани със социалните функции на дейността и максимално възможното осигуряване на обществото с далекосъобщителни услуги. Цените на услугите, които основният оператор ще предоставя чрез монополните мрежи, ще се наблюдават, като се предвижда те да се приемат от Министерски съвет или от оправомощен от него държавен орган, съгласувано с Министерството на финансите.

Временният характер на установените монополни права е уреден като се регламентира правна възможност КПД да намалява и ограничава същите, предоставяйки изпълнението им и на други оператори.

Предвидените изключителни права не променят основната концепция на закона - либерализирането. С изключение на посочените всички останали мрежи и услуги подлежат на демонополизация и либерализиране. Чрез разработения механизъм за лицензиране се цели въвеждането на голям брой обществени далекосъобщителни оператори. Създаването на множество лицензирани оператори изисква сериозно държавно регулиране на тяхната дейност и взаимоотношения, което да гарантира единна далекосъобщителна мрежа при свободен пазар на услугите, високо качество, лоялна конкуренция и защита интересите на потребителите.

Държавното регулиране следва да се осъществява от КПД.

За осигуряване на публичност в работата на КПД е предвидено създаването на Консултативен съвет по политика в далекосъобщенията с представители на различни министерства, ведомства и институции като съвещателен орган към председателя на Комитета. Съветът ще изслушва информация по провежданата политика в тази област.

Законът регламентира условията и органите, които ще извършват специализиран контрол върху далекосъобщителните оператори. Ще се контролира точното изпълнение на лицензионните условия, както и изпълнението на далекосъобщения

безлицензии или регистрация, когато такива са необходими. Нарушенията ще бъдат констатирани с актове, въз основа на които ще се издават наказателни постановления по реда на ЗАНН.

В проекто-закона в голяма степен са отразени основните препоръки и изисквания, залегнали в нормативните актове на Европейския съюз, като са отчетени и специфичните условия на страната.

До приемането на новия закон, поради несъответствието на действащия закон с новите условия, се е наложило създаването на редица подзаконови нормативни актове, чрез които да се отговори на потребността от нова нормативна база.

Лицензиите за мастно радио- и ТВ станции се издават от КПД съгласно Наредба No.1 (ДВ бр.22 от 1992 г.).

Издаването на лицензии за кабелни разпределителни системи се извършва при условия, определени с Наредба No.2 на КПД от 5.05.1993 г. (ДВ бр.43 от 1993 г.).

По отношение лицензирането на други далекосъобщителни дейности КПД работи при определен ред съгласно Наредба No.10 от 3.05.1994 г. (ДВ бр.48 от 1994 г.). Преди публикуването на тази наредба КПД е издал три лицензии в съответствие с решения на МС: на РТК за оператор на аналогова клетъчна радиотелефонна система, на Мобилтел за оператор на цифрова клетъчна радиотелефонна система и на Българска национална телевизия за оператор на земна спътникова станция в системата EUTELSAT.

Във връзка с функциите на КПД по техническо регулиране са издадени Наредба No.7 от 31.12.1993 г. (ДВ бр.5 от 1994 г.) и Наредба No.14 от 31.03.1994 г. (ДВ бр. 35 от 1994 г.) за одобряване на типа и свързване на далекосъобщителни крайни устройства.

4.3. Технологична реформа

За осъществяването на технологичната реформа в националната далекосъобщителна инфраструктура е разработена конкретна инвестиционна програма, изпълнявана от БТК-ЕАД. Програмата е изградена в три части:

- стабилизационна (краткосрочна), която има за задача временно решаване на критичните проблеми в съществуващата инфраструктура;
- основна (средносрочна), която обхваща развитието на съобщенията до 1997 г., и цели постигане на висококачествено обслужване на по-голяма част от потребителите на съобщителни услуги;
- перспективна (дългосрочна), която обхваща периода 1997-2006 година и с нея се продължават и разширяват дейностите от средносрочната програма, като се предвижда основните показатели на съобщителни услуги да се приближат до тези в развитите европейски страни.

4.3.1. Стабилизиране и частично разширяване на съществуващата мрежа

Целта е чрез подобряване на ремонтната дейност и модернизация на съществуващата материална база да се повиши до възможното ниво качеството на обслужването и да се разкрият 40 - 50 хил. нови телефонни поста, предимно за бизнес-абонати.

4.3.2. Реализация на част от първия етап на изграждане на националната цифрова далекосъобщителна мрежа (основната част на инвестиционната програма)

Проект "Цифрова насложена мрежа" /DON/ с общ капацитет 66 000 съединителни линии.

За този проект бе проведен открит международен търг. Финансира се в основната си част (60 %) чрез заеми, отпуснати от международните банкови институции, на обща стойност 150 млн. щ.долара.

В национален аспект проектът обхваща:

- монтаж на цифрови комутационни съоръжения в 11 от бившите 27 окръжни града - София, Пловдив, Стара Загора, Бургас, Варна, Враца, Плевен, Велико Търново, Русе, Хасково и Благоевград с максимален брой абонатни линии 106 000.;
- монтаж на изнесени съгласуващи комплекти и аналогово-цифрови преобразуватели към DON в останалите 16 града - Видин, Габрово, Кърджали, Ловеч, Монтана, Пазарджик, Перник, Разград, Силистра, Сливен, Смолян, Добрич, Търговище, Шумен, Ямбол и София- окръг;
- изграждане на национален оптически преносен тракт;
- изграждане на селищен оптически тракт в гр. София;
- доизграждане на селищните оптически преносни трактове в гр. Пловдив и гр. Варна;
- изграждане на национален център за сервизно обслужване на цифровата далекосъобщителна мрежа, включващ първоначално център за експлоатация и поддържане на цифровите централи и учебно-експериментален център.

В международен аспект проектът включва:

- нова цифрова международна телефонна централа в гр. София;
- земна станция за спътникови връзки от системата ИНТЕЛСАТ;
- интегриране на приложните системи на основата на общи бази данни, информационни интерфейсни стандарти, точно дефинирана персонална отговорност за създаването, коректността и движението на данните.

Развитие на информационните технологии

Информационните технологии са неотделима част от общата технология на управление и производство (експлоатация). В най-синтезиран вид основните цели на БТК-ЕАД за периода 1994 - 1996 г. в тази област са:

- създаване на компютърна мрежа, използваваща съществуващата мрежа за предаване на данни БУЛПАК като преносна среда, на основата на която да се изградят информационни системи за обслужване на всички дейности на компанията на всички нива на управлението ѝ;

- проектиране, разработване и внедряване на общовалидни за компанията приложни системи, в т.ч. като приоритет е създаването на мениджърска информационна система /МИС/;

4.3.3. Участие в международни проекти

БТК-ЕАД участва в няколко международни проекта, между които и КАФОС, ТЕТ и Трансбалканската магистрала. Целта е подобряване на връзките на страната с Турция, Румъния и ОНД, с Централна и Западна Европа и Гърция, и с Албания, Македония и осигуряване на по-голям транзитен трафик. Разговорите със заинтересованите страни по реализация на тези проекти продължават.

Нови далекосъобщителни услуги и дейности

За да изпълни задълженията си по задоволяване потребностите на пазара от нови далекосъобщителни услуги, БТК-ЕАД се стреми да привлече външни частни капитали /включително чуждестранни/, като за тази цел създава смесени дружества. Този подход, при спазване на основното изискване за недопускане неблагоприятно отражение на новия вид услуга или услуги върху основната дейност на компанията, дава възможност за:

- разширяване на номенклатурата от далекосъобщителни услуги;
- целесъобразна комбинация от чужди инвестиции и рационално използване на свободни мощности на компанията;
- използване опыта на водещи фирми в областта на организацията, технологията и управлението;
- запазване на определени позиции на БТК-ЕАД в съответната дейност.

5. Проблеми на интегрирането, свързани с пощенските съобщения

5.1. Необходимост от реформи в областта на пощенските съобщения

Анализът на обективните изисквания на пазарната икономика и на състоянието на пощенските съобщения на международно и вътрешно равнище потвърждава необходимостта от реформи и в този сектор на икономиката.

Главните насоки за осъществяване на тези реформи в световен, регионален и национален мащаб са одобрени още на 20-тия Конгрес на UPU (Всемирния пощенски съюз), Вашингтон, 1989 година, чрез една Обща работна програма.

Страните-членки на Европейския съюз чрез регионалната организация на съобщенията - СЕРТ, започнаха нейното осъществяване.

Може да се каже, че регламентирането в тази област на икономическа дейност в рамките на Европейския съюз изостава значително спрямо далекосъобщенията. Комисията издаде Зелена книга за развитието на единен пазар за пощенските услуги (COM/91/476) от 11.06.1992 г. и Съобщение до Съвета и Европейския парламент за Основните насоки за развитие на пощенските услуги в Общността (COM/93/247) от 2.06.1993 г. На тази база Съветът прие Резолюция за развитието на пощенските услуги (94/C48/02) от 16.02.1994г. В нея Комисията е призована да предложи мерки, необходими за изпълнение на политиката на Общността за пощенските услуги. Но дори и в току-що приетата Бяла книга, във връзка с асоциирането на страните от Централна и Източна Европа към Европейския съюз, се съдържа признанието, че "acquis communautaire" все още не е установено в областта на пощенските услуги.

5.2. Основни насоки на политиката на ЕС в областта на пощенските съобщения

В издадените в рамките на ЕС документи за пощенските съобщения се очертават 3 основни насоки на политиката в тази област:

5.2.1. Осигуряване на универсални пощенски услуги

Целта е да бъдат осигурени в целия ЕС универсални пощенски услуги на достъпни за всички потребители цени. Това изисква определянето на пакет от резервирани услуги, за които на основния Национален пощенски оператор да се предоставят някои специални и изключителни права с оглед осигуряване на ресурсите, необходими за поддържането на добро качество на обслужването. Все пак това изискване трябва да бъде съчетано с отварянето на възможно по-голяма част от пощенския пазар за открита конкуренция.

В тази насока ЕС (както и UPU в световен мащаб) работи върху определянето на необходимия и достатъчен пакет от резервирани услуги. Търси се най-малко ограничаващото решение. Приема се, че в някои страни този пакет може дори да е по-малък от общоприетия, стига да осигурява условията за качествено предоставяне от страна на оператора на универсалните услуги. Стремешът е разработването в ЕС общо законодателство да е колкото се може по-съвместимо с вече съществуващото в

отделните страни, както и с различните задължения, които тези страни са поели в рамките на други конвенции и договори. Като първа стъпка обаче настоячиво се препоръчва отделянето на регулаторните от стопанските функции в областта на пощенските съобщения (напълно аналогично на изискването за далеко-съобщенията).

5.2.2. Общи задължения на операторите на универсални услуги

За да се постигне единно качество на обслужване в рамките на ЕС, има тенденция за установяване на общи задължения на операторите, на които се предоставят специални и изключителни права, по отношение на изпълняваните от тях универсални услуги.

Такова задължение е например предоставянето на еднакъв достъп до пощенската мрежа и пощенските услуги за всички потребители. В рамките на това задължение се признава възможността да се удовлетворяват и специални изисквания на някои потребители, както и те да улесняват пощенския оператор чрез предварителна подготовка, за което да получават преференции.

Поставя се и изискването тарифите за универсалните услуги да съответстват на средните разходи за тях. Крос-субсидирането между една или друга услуга или между една или друга група потребители, следва да бъде сведено до минимум, но на първо време се допуска между географски зони и между резервираните и нерезервираните услуги.

Разплащанията между пощенските оператори следва също да се базират на реалните средни разходи.

Тъй като установяването на пакет от резервирани услуги се основава на социалното изискване за предоставяне на универсални услуги, то с оглед осигуряване на социалните потребности е необходимо да се установят стандарти за универсалните услуги и да се разработи система за наблюдение и контрол на тяхното спазване.

5.2.3. Хармонизиране на развитието с оглед обединението в рамките на ЕС

Хармонизирането на развитието предполага създаването на общи изисквания и стандарти (споменати по-горе), сближаването на развитието на пощенските инфраструктури, което за някои страни е свързано със значителни инвестиции, а също така и общо усъвършенстване на управлението на пощенската дейност.

5.3. Състояние на реформата в пощенските съобщения у нас

5.3.1. Тенденции в развитието на пощенските съобщения

Анализът на тенденциите в развитието на пощенския пазар и услуги в света и у нас води до следните по-важни констатации:

- увеличаване обема на пощенските пратки в световен мащаб - намаляване на пощенския трафик като цяло за България;
- увеличаване обема на препоръчаната поща в световен и европейски мащаб - липса на официална статистическа информация за обема на препоръчаната поща в България;
- европейска тенденция към намаляване обема на доставките по домове - в България не

е развита тази услуга;

- увеличаване броя на разплащанията с чекове за страните с развита икономика и нисък техен дял в останалите страни, където относителният дял на разплащанията със записи е по-висок - България се отнася към втората група. На българския пазар все още липсват услуги, като пощенски чекове и джиро услуги;
- увеличаване на съоръженията за автоматична сортировка, клеймовачните машини и свързаната с това тенденция за намаляване на персонала, зает с тази дейност (сортировка), т.е. увеличаване на относителния дял на използваната техника - в България сортировката и клеймоването (с малки изключения) се извършва ръчно, с всички последствия от това;
- световна тенденция за увеличаване броя на пощенските офиси и относително запазване на същите в страните от ЕС - в България през последните години тенденцията е към намаляване на пощенските станции;
- увеличаване в световен мащаб на броя на абонаментните пощенски кутии и броя на моторните превозни средства - тенденцията за нашата страна е противоположна;
- устойчива тенденция към намаляване на Подвижните пощенски станции - тази тенденция се наблюдава и в нашата страна;
- увеличаване на персонала в световен мащаб и намаляването му в Европа - в България данните за персонала сочат неговото намаляване.

5.3.2. Реформата в пощенските съобщения

Както е посочено в т.4.1., в рамките на структурната реформа в съобщенията държавните и регулаторните функции бяха разделени от стопанските, като в областта на пощенските съобщения последните бяха поверени на държавната фирма Български пощи-ЕООД (БП-ЕООД)

Български пощи-ЕООД се занимава с изграждане, използване и поддържане на Националната пощенска мрежа, предоставяне на вътрешни и международни пощенски услуги, парично-преводна и разплащателна дейност; отпечатване и разпространение на пощенски марки; разпространение на печатни издания; търговска, маркетингова и инженерингова дейност за пощенските съобщения.

В дружеството са включени 28 териториални поделения, 134 районни пощенски станции, 6 специализирани поделения (предприятия) и над 3100 пощенски станции.

Основната задача на БП-ЕООД е свързана с удовлетворяване потребностите на клиентите от универсални и пощенски услуги. В същото време дружеството трябва да си осигури средства за самофинансиране. Стремешът към реализиране на печалба в дейността на БП-ЕООД трябва да бъде съчетан със силно изразената социална насоченост на пощенските услуги.

В момента на пазара на пощенски услуги, освен Държавния пощенски оператор (БП-ЕООД), услуги се предлагат и от частни оператори от страната и чужбина, като например:

- **DHL Worldwide Express**, който оперира в България от 1984 година под формата на агентски споразумения, а през есента на 1991 година бе основано дружеството DHL Int. България-ООД. Като клон на световноизвестната компания, то разполага с нейната добре развита инфраструктура, която включва офиси в 219 страни. В България офисите

му са: 3 в София и по един в Пловдив, Варна, Бургас, В. Търново, Ст. Загора, Русе, Благоевград, Сливен, Добрич, Монтана и Ловеч;

- **USP (United Parsel Service)** е служба за международни въздушни пратки, с действаща ефективна електронна система за следене на движението им. В системата на UPS от няколко години работи българо-австрийската вътрешна куриерска служба **In Time**, която осигурява експресни услуги от врата до врата на територията на България, разделена на три ценови зони. Представителства има в София и в още 12 града. Движението на пратките се проследява по електронен път;

- **Federal Express** след интеграцията с мрежата на **Flying Tigers** днес притежава най-многобройния въздушен флот за превоз на товари и има възможност да обслужва всички страни по света. Агенция Khan е изключителния контрагент на Federal Express за България;

- **Balkan Courier** е на пазара за куриерски услуги в България от 3 години. Дейността ѝ се състои в доставката на малки пратки и документи от врата до врата в целия свят, както и карго-транспорт. Сега Balkan Courier разполага с два офиса в столицата и с офиси в 8 големи български града. Разработена е специална мрежа за обслужване на съседните балкански страни, която осигурява 24 часов срок за доставка за Атина, Солун и Скопие и 2 работни дни за Букурещ;

- **TNT Express Worldwide** е основана през 1946 г. и за двадесет години става една от най-могъщите в света. Днес тя е стабилно в тройката на най-силните куриерски компании на световния пазар. На българския пазар фирмата стъпи през 1991 г. под формата на агентско споразумение със СЕМА-ЕООД. Фирмата разполага с офиси както в София, така и в Пловдив, Варна и Русе.

Всички тези оператори не притежават лицензии за извършване на предлаганите от тях услуги поради липса на законова основа за това.

Сега се подготвя проект на Закон за пощенските съобщения, който да създаде първичната законова основа за регулиране на тази област на икономическата дейност. Междувременно, за нуждите на текущата работа, е направена актуализация на Наредба No.4 за пощенските съобщения, подготвен е проект на Наредба за пощенските чекове, както и някои други нормативни актове.

Технологичното ниво на развитие на пощенските съобщения е ниско. Сортирането и обработката на пратките се извършват ръчно, недостатъчни са транспортните средства, както и техническите съоръжения за автоматизиране на процесите. Това налага да се обърне много специално внимание върху технологичната част на реформата.

БП-ЕООД съвместно с консултантските фирми - NEPOSTEL от Холандия и DETECON от Германия е започнала работа по разработване на дългосрочна програма за развитие на дружеството в рамките на програмата ФАР. Програмата включва:

- изграждане на нова производствена структура на дружеството и ориентиране към нуждите на пазара;
- въвеждане на нови технологии при обработката на пощенските пратки;

- създаване на нова транспортна концепция;
- автоматизация на услугите на гише.

Разработката "Планиране на сортировъчна и транспортна концепция на БП-ЕООД", както и "Техническо и технологично планиране на сортировъчен център - София", бяха осъществени със съдействието на немската консултантска фирма DETECON.

Като резултат от разработката на холандската консултантска фирма NEPOSTEL последва създаването на проекти, предвидени за финансиране по линията на PHARE. Във връзка с това бяха изготвени задания за "Автоматизация услугите на гише" и "Реорганизация на сортировъчната структура и оптимизиране на транспортната мрежа".

Важен проект, чието реализиране продължава, е "Национална Информационна Пощенска Система", замислен и осъществен в два модула. Целта е да се гарантира информационното осигуряване на по-високо равнище на пощенската система.

6. Предложения за изпълнение на препоръките на Бялата книга в областта на далекосъобщенията

В приложението към Бялата книга "Далекосъобщения" се предлага доближаването на нормативната база в тази област да бъде осъществено на два етапа. За първия етап се посочва група от европейски нормативни документи, които трябва да бъдат въведени като пакет по едно и също време. Тези документи са разгледани по-долу, като за всеки от тях са анализирани проблемите, които трябва да бъдат преодоляни при въвеждането му в България.

6.1 Препоръки за крайните далекосъобщителни устройства

По отношение на далекосъобщителното оборудване (крайни устройства) се посочват следните документи:

1. *Директива на Комисията* (88/301/ЕЕС) от 16 май 1988 г. относно конкуренцията на пазарите на далекосъобщителни крайни устройства, OJ L 131/73, 27.05.1988

Тази така наречена "Терминална директива" е издадена на основание Член 90 от Договора, тъй като премахва изключителните права при вноса, продажбата, свързването, въвеждането в експлоатация и поддържането на крайни устройства. Директивата предвижда свободен достъп до "крайните точки на мрежата" от 31 декември 1988 г. нататък, както и публикуването на техническите характеристики на тези крайни точки, т.е. техническите изисквания за свързването към тях на крайни устройства.

Освен това страните-членки се задължават да публикуват процедурите за одобряване на крайните устройства, както и да създадат от 1 юли 1989 г. независими органи за одобряване. Премахват се и рестриктивните условия за даване под наем и поддържане на крайни устройства.

Страните-членки трябва да информират Комисията относно проектите за технически спецификации и процедурите за одобряване както следва:

Таблица 4

Тип на крайните устройства	Срок
Допълнителен телефонен апарат, УАТЦ	31.01.1988
Модеми	31.01.1988
Телексни крайни устройства	30.09.1989
Крайни устройства за пренасяне на данни	30.09.1989
Подвижни телефони	30.09.1989

Спътникови станции само за приемане, които не са свързани към обществената мрежа	30.09.1989
Първи телефонен апарат	30.06.1990
Други крайни устройства	30.06.1990

По отношение на либерализирането на пазара на крайни далекосъобщителни устройства България се оказва в благоприятно положение, тъй като от средата на 70-те години собствеността на телефонните апарати е прехвърлена от далекосъобщителната компания на абонатите, като компанията си запазва монопола по отношение на свързването, въвеждането в експлоатация и поддържането на ограничения асортимент от крайни устройства.

В началото на 90-те години при разделянето на регулаторните (КПД) от операторните функции (БТК-ЕАД) компанията си запази някои от монополните права по отношение на свързването и въвеждане в експлоатация на определени типове крайни устройства (например учреденски централи, телексни апарати и др.), но регулаторът пое функциите по определяне на техническите изисквания към крайните устройства и одобряването на техния тип. С изключение на приемащите VSAT станции в момента КПД разполага с необходимите технически изисквания и процедури за одобряване на всички останали видове крайни устройства.

С въвеждането на по-нови технологии зависимостта на крайните устройства от конкретните, исторически създали се особености на националната далекосъобщителна мрежа ще отпадне. Тогава ще може окончателно да бъдат отнети останалите монополни права на БТК-ЕАД по отношение на свързването и въвеждането в експлоатация и на споменатите по-горе видове крайни устройства.

2. *Директива на Съвета (86/361/ЕЕС)* от 24 юли 1986 г. относно началния етап на взаимно признаване на одобренията на типа за далекосъобщителни крайни устройства, OJ L 217/21, 5.08.1986

3. *Директива на Съвета (91/263/ЕЕС)* от 29 април 1991 г. относно сближаването на законодателствата на страните-членки по отношение на далекосъобщителните крайни устройства, включително и взаимното признаване на тяхното съответствие, OJ L 128/1, 23.05.1991 (влязла в сила на 6.11.1992 г. и отменила Директива 86/361/ЕЕС).

С Директивата на 86/361/ЕЕС за пръв път в далекосъобщителния сектор се прилага новия европейски подход към техническото хармонизиране и стандартизиране. Новият подход се основава на четири основни принципа:

- законодателната хармонизация се ограничава до приемане чрез директиви на задължителни *съществени изисквания* по отношение на безопасността (или други изисквания от общ интерес), на които продуктите трябва да отговарят, за да бъдат допуснати до пазара, при което им се осигурява свободно движение в рамките на Общността;

- на компетентните в областта на стандартизацията организации се възлага да изработят технически спецификации, необходими за производство и допускане на пазара на продукти, съответстващи на *съществените изисквания*, заложиени в директивите;
- тези технически спецификации не са задължителни и запазват своя статут на доброволни стандарти;
- в същото време националните власти се задължават да признават, че продукти, произведени в съответствие със хармонизирани стандарти, са доказали съответствието си на съществените изисквания, поставени от директивата.

В директивата 86/361/ЕЕС се дефинират съществените изисквания към крайните устройства, което дава възможност за взаимно признаване между страните-членки на Общността на одобряването на типа им. Приемането на директивата се предхожда от подписването през 1985 г. на Меморандум за съгласие между 18 европейски страни (известен като Меморандума от Копенхаген), които се договарят взаимно да признават резултатите от проверките за съответствие на общи технически спецификации, добили известност като NET (*Norme Europeenne de Telecommunications*).

Съгласно Чл. 2 т.17 на директивата *съществените изисквания* се свеждат до:

- безопасност за потребителите, доколкото това изискване не се покрива от директива 73/23/ЕЕС (така наречената "нисковолтова директива");
- безопасност за персонала на оператора на мрежата;
- предпазване на обществените далекосъобщителни мрежи от повреди;
- взаимна работа (interworking) на крайни устройства, в обосновани случаи.

Разработването на хармонизирани технически спецификации NET се възлага на СЕРТ в сътрудничество, когато е подходящо, с CEN и CENELEC. В рамките на СЕРТ тази задача е поверена на *Комитета за приложение на техническите препоръки* (Technical Recommendations Application Committee - TRAC), създаден с меморандума за съгласие. Първоначално се предполага NETs да бъдат издавани като препоръки на СЕРТ, но впоследствие TRAC ги приема като *европейски далекосъобщителни норми* NETs. Участието на СЕРТ, а впоследствие и на ETSI, означава, че в създаването и одобряването на NETs участвуват страни както от Общността, така и от EFTA.

Обхватът на "началния етап" се ограничава само до взаимно признаване на резултатите от проверките за съответствие, като все още е необходимо издаване на отделно одобрение във всяка страна.

С Директива 91/263/ЕЕС се осъществява втората фаза на взаимното признаване на одобряването на типа на крайните устройства, при която взаимно се признават не само резултатите от изпитанията, но и издадените в страните-членки сертификати (одобрения).

В Член 4 на директивата се изброяват съществените изисквания, на които трябва да отговарят крайните устройства:

а) безопасност на потребителя, доколкото това изискване не се покрива от Директива 73/23/ЕЕС (т.нар. "Нисковолтова Директива");

б) безопасност на персонала на оператора на обществената мрежа, доколкото това изискване не се покрива от Директива 73/23/ЕЕС;

в) изисквания за електромагнитна съвместимост, доколкото те са специфични за конкретното терминално оборудване;

г) защита на обществената далекосъобщителна мрежа от повреди;

д) ефективно използване на радио-честотния спектър, където това е приложимо;

е) взаимна работа (interworking) на терминалното оборудване с обществената далекосъобщителна мрежа с цел изграждане, модифициране, таксуване, задържане и освобождаване на реална или виртуална връзка;

ж) взаимна работа на терминално оборудване през обществената далекосъобщителна мрежа в обосновани случаи.

Обоснованите случаи съгласно т. г) са преди всичко случаите, когато крайното устройство поддържа "резервирана" услуга съгласно законите на Общността, или услуга, за която има решение на Съвета, че трябва да бъде общодостъпна в цялата Общност. В момента единственият обоснован случай за далекосъобщителна услуга е гласовата телефония.

Съгласно директивата страните-членки трябва да известят Комисията за имената и използваните отличителни знаци на органите (*регистрираните органи*), които те са определили за сертифициране на крайните устройства, за проверки на изделията и за съпровождащ надзор. Те също трябва да информират Комисията за акредитираните от тях лаборатории за изпитване на крайни устройства.

В директивата се предвиждат три алтернативни метода за атестиране за съответствие на крайните устройства:

а) ЕС проверка на типа (Приложение I към директивата) и ЕС декларация за съответствие с типа (Приложение II)

б) ЕС проверка на типа (Приложение I) и осигуряване на качеството на производството (Приложение III)

в) Пълно осигуряване на качеството (Приложение IV).

Крайните устройства се атестират за съответствие на хармонизирани стандарти, разработвани от съответните стандартизационни организации (ETSI). Тези стандарти се наричат *Общи технически разпоредби* (CTR - Common Technical Regulations) и се основават на разработените от ETSI *Технически основи за разпореждане* (TBR - Technical Basis for Regulation). Два са органите освен ETSI, които играят особена роля при приложението на тази директива:

Комитетът за одобряване на крайни устройства (Approvals Committee for Terminal Equipment - АСТЕ)

Комитет за приложение на техническите разпоредби (Technical Regulations Application Committee - TRAC)

АСТЕ е създаден въз основа на Член 13 на директивата като консултативен орган на Европейската комисия за действията, които Комисията трябва да предприема във връзка с директивата. Общо казано, Комисията е задължена да приема в най-голяма степен препоръките на АСТЕ.

При разделяне на регулаторните от операторните функции на КПД беше възложено с ПМС No.114/19.06.1991 да “определя условията и реда за одобряване на съоръженията” и да “издава одобренията”. Наред с това на КПД е възложено да “организира разработването на стандарти в съответствие със стандартизационната политика”.

В качеството си на стандартизиращ и одобряващ орган в областта на далекосъобщенията КПД най-активно се включи в работата на съответните европейски органи. От 1990 г. КПД е член на СЕРТ, а от м.април 1992 г. - и на ETSI. КПД е единствения член на TRAC от източноевропейските страни.

От началото на 1994 г. е в действие Наредба No.7 на КПД за одобряване на типа на крайни далекосъобщителни устройства. Наредбата отразява практиката от края на 80-те години в европейските страни, членки на СЕРТ, както и частично постановките на Директива 86/361. Тази наредба, както и Наредба No.14 от м.март 1994 г. на КПД за свързване на крайни устройства, бяха много задълбочено анализирани от специалисти на водещия във Великобритания орган за одобряване на типа (British Approvals Board in Telecommunications - BABT). С тяхно съдействие се подготвя изменение на наредбата, така че да бъдат въведени режимите а) и б) на Директива 91/263/ЕЕС. Преценява се, че поради неблагоприятното състояние на българските производители, в момента не е подходящо въвеждане на третия режим - режим с).

За въвеждане на новите режими, обаче, в КПД трябва да бъде извършена сериозна работа по:

- формализиране на взаимодействията с фирмите-заявители - разработка и въвеждане на технически въпросници, формуляри, договори за периодични проверки на изделията
- подготовка и сключване на договори с признаваните от КПД изпитвателни лаборатории
- разработка и въвеждане на система за качеството в КПД, което е предпоставка КПД да кандидатства за статут на сертификационен орган
- кандидатстване и одобряване (от КСМ) на КПД като сертификационен орган
- сключване на двустранни договори с аналогични органи (т.нар. “нотифицирани тела” - notified bodies) от други европейски страни с тенденция КПД да бъде признат от Европейската комисия за нотифицирано тяло в България
- съдействие на български лаборатории за признаването им на европейско ниво като “посочени” (designsted) лаборатории
- съдействие на КСМ при сертифициране на системите за качество на български

производители на крайни устройства с тенденция КПД да бъде признат за сертификационен орган и за системи за качеството.

Междувременно, в унисон с обоевропейската практика, трябва да бъде преразгледан статутът на сертифициращата част от КПД с оглед отделянето ѝ като независим орган - например "Български одобряващ орган в далекосъобщенията".

Освен всичко изброено по-горе, в страната трябва да бъдат въведени всички "технически основи за регулиране" (Technical Basis for Regulation - TBRs), които служат за основа при взаимното признаване на одобренията между страните-членки. До сега от Европейския далекосъобщителен институт за стандартизация ETSI са разработени или са в процес на разработка 25 TBRs (Табл.5). Както се вижда от таблицата, за много от тях у нас е започнала разработка на идентични технически разпоредби, но за повечето от свързаните с радиочестоти нови технологии (DECT, ERMES, TETRA) положението тепърва има да се изяснява.

Забележки към Таблица 5:

1. Очаква се освобождаване на радио-честотните ленти, необходими за въвеждане на DECT
2. Не е актуално за момента поради невъзможност за освобождаване на честотни ленти
3. В зависимост от срока за въвеждане на GSM фаза 2 от оператора на GSM мрежа

ННК - Начало на националните консултации

КНК - Край на националните консултации

КГ - Край на гласуването

ETSI - Публикуван от ETSI

ПОВ - Публикуван в Официалния вестник на Европейския съюз

6.2 Препоръки за разпределяне на честотите и номериране

В тази област се препоръчват следните нормативни документи:

1. *Директива на Съвета (87/372/ЕЕС)* от 25 юни 1987 г. относно честотните ленти, които трябва да бъдат запазени за координираното въвеждане на обществени пан-европейски клетъчни цифрови наземни подвижни комуникации в Общността, OJ L 196/85, 17.07.1987

С директивата се задължават страните-членки най-късно до 1.01.1991 г. да запазят честотните ленти 905-914 Mhz и 950-959 Mhz изключително за услугите на пан-европейските клетъчни цифрови наземни подвижни комуникации (GSM). Страните трябва да осигурят планирано освобождаване на окончателните честотни ленти 890-915 и 935-960 Mhz в зависимост от възникналите търговски нужди. Допуска се

първоначално запазване на 9-мегагерцови ленти и на друго място в окончателните ленти.

Страните-членки трябва да известят Комисията за предприетите законодателни мерки във връзка с тази директива, а Комисията се задължава да докладва на Съвета за прилагането на тази директива не по-късно от края на 1996 г.

У нас в началото на 1994 г. КПД издаде лиценз на първия GSM оператор - консорциума Мобилтел - на базата на две 4,6-мегагерцови ленти. Необходимо е освобождаването на допълнителни честотни ленти в посочените обхвати за да може да бъде обявен конкурс за втори GSM оператор.

2. Директива на Съвета (90/544/ЕЕС) от 9 октомври 1990 г. относно честотните ленти предназначени за координираното въвеждане на пан-европейско наземно обществено радио-оповестяване (пейджинг) в Общността (ERMES), OJ L 310/28, 09.11.1990

С директивата се задължават страните-членки най-късно до 31.12.1992 г. да определят четири канала в честотната лента 169,4-169,8 Mhz съгласно препоръка T/R 25-07 на СЕРТ за въвеждане на услугата пан-европейско наземно обществено радио-оповестяване (пейджинг) - ERMES. Тези канали трябва да имат приоритет и да бъдат защитени, и по възможност да бъдат 169,6; 169,65; 169,7 и 169,75 Mhz. Страните трябва да осигурят планирано освобождаване на цялата лента 169,4-169,8 Mhz в зависимост от възникналите търговски нужди.

Страните-членки трябва да известят Комисията за предприетите законодателни мерки във връзка с тази директива, а Комисията се задължава да докладва на Съвета за прилагането на тази директива не по-късно от края на 1996 г.

Тъй като в близко бъдеще не е възможно освобождаване на канали в посочената честотна лента, въвеждане на пан-европейското наземно обществено радио-оповестяване ERMES у нас за сега не се предвижда.

3. Директива на Съвета (91/287/ЕЕС) от 3 юни 1991 г. относно честотната лента, която трябва да бъде определена за координираното въвеждане на цифрови европейски безшнурови далекосъобщения (DECT) в Общността, OJ L 144/45, 8.06.1991

С директивата се задължават страните-членки до 1.01.1992 г. да определят честотната лента 1880-1900 Mhz съгласно препоръка T/R 02-22 на СЕРТ за цифровите европейски безшнурови далекосъобщения (DECT). В съответствие с посочената препоръка DECT трябва да има приоритет пред останалите услуги в предоставената лента, както и да бъде защитена в тази лента.

Страните-членки трябва да известят Комисията за предприетите законодателни мерки във връзка с тази директива, а Комисията се задължава да докладва на Съвета за прилагането на тази директива не по-късно от края на 1995 г.

Независимо от полаганите усилия от страна на КПД, освобождаването на честотната лента за DECT у нас все още не е осъществено. Това затруднява изключително много не само въвеждането на тази изключително перспективна система, но и на всички

други далекосъобщителни средства, използващи я като допълнителна възможност (например офис централи с безшнурови телефони на базата на стандарта DECT).

4. *Решение на Съвета (91/396/ЕЕС)* от 29 юли 1991 г. относно въвеждането на общ европейски номер за спешни повиквания, OJ L 217/31, 6.08.1991

В решението се задължават страните-членки да въведат най-късно до 31.12.1992 г. във всичките си обществени мрежи - комутируеми аналогови телефонни мрежи, цифрови мрежи с интегриране на услугите (ISDN), мрежи за подвижни услуги - единен номер 112 за спешни повиквания. В подходящи случаи този номер може да бъде въведен паралелно със съществуващите национални номера за спешни повиквания.

Решението позволява в обосновани случаи страните да отложат въвеждането на единния номер и след посочената дата, но не по-късно от 31.12.1996 г.

По този въпрос у нас няма извършена практическа работа. От страна на основния оператор БТК-ЕАД няма технически проблеми за запазване на кода 112 в рамките на цялата страна, но е необходима организация, която да поеме обработката на повикванията.

5. *Решение на Съвета (92/264/ЕЕС)* от 11 май 1992 г. относно въвеждането на стандартен международен телефонен код за достъп в Общността, OJ L 137/21, 20.05.1992

В решението се задължават страните-членки да въведат най-късно до 31.12.1992 г. във всичките си обществени мрежи кода 00 като стандартен международен телефонен код за достъп. Решението позволява в обосновани случаи страните да отложат въвеждането на единния номер и след посочената дата, но не по-късно от 31.12.1998 г.

Въвеждането на това решение у нас не представлява проблем, тъй като националният далекосъобщителен оператор отдавна е въвел кода 00 като международен код за достъп. По-сериозни проблеми ще възникнат, обаче, в областта на номерирането изобщо, тъй като все още не е осъществено разделянето на функциите между КПД и основния оператор БТК-ЕАД съгласно лицензията му, а именно: КПД да определя номерационните рамки, докато БТК-ЕАД да разработва конкретните номерационни планове.

Това вече води до практически проблеми, особено при появата на нови далекосъобщителни оператори. Ето защо се налага това разделяне да стане час по-скоро, особено като се имат предвид провежданите от Европейския комитет по регулиране в далекосъобщенията (ECTRA) и Европейския форум по номериране (ENF) инициативи по отношение на общо европейско номерационно пространство.

6.3 Предложения по отношение на далекосъобщителните услуги

По отношение на далекосъобщителните услуги се препоръчва въвеждането на следните документи:

1. *Директива на Комисията (90/388/ЕЕС)* от 28 юни 1990 г. относно конкуренцията на пазарите за далекосъобщителни услуги

Директивата премахва всички специални или изключителни права на далекосъобщителните организации за предоставяне на далекосъобщителни услуги. Изключение се прави само за обществената гласова телефония и временно (до 1 януари 1993 г.) - за услугите за пренасяне на данни.

В директивата под "далекосъобщителни организации" се разбират обществени или частни органи, както и филиалите, които те управляват, на които страните-членки предоставят специални или изключителни права за обезпечаване на обществена далекосъобщителна мрежа, и когато е приложимо, далекосъобщителни услуги.

Важността на тази директивата се определя не само от мерките за либерализиране, които тя въвежда, но и от "отрицателния" правен подход, възприет в нея - всяка услуга, която изрично не е резервирана, е свободна за конкуренция. Така се осигурява щото всяка нова далекосъобщителна услуга, разработена в бъдеще, да не може да бъде обявена от страна-членка за предмет на монополно предоставяне.

Съгласно директивата всички нерезервирани услуги подлежат на лицензиране, при условие че отговарят на *съществените изисквания*, както и на търговски предписания, отнасящи се до условията за неизменност, достъпност и качество на услугата. Възможно е, обаче, запазване на специални или изключителни права, ако изпълнението на задачата на далекосъобщителните организации за осигуряване на комутируеми услуги за данни може да бъде затруднено от дейностите на частни доставчици на услуги.

Като цяло горните условия трябва да са обективни, прозрачни и недискриминационни.

Съществените изисквания, които директивата предвижда, са:

- сигурност на работата на мрежата,
- запазване на цялостност на мрежата,
- взаимна работа между услугите,
- защита на данните.

Директивата премахва и ограниченията, свързани с предоставянето на наети линии, както и с обработката на сигнали преди тяхното изпращане през обществена мрежа или след приемането им. Страните-членки трябва да осигурят публикуване най-късно до 31 декември 1990 г. на характеристиките на техническите интерфейси, необходими за използване на техните обществени мрежи.

В Член 7 се предвижда от 1 юли 1991 г. издаването на лицензии за оператори, разпределянето на честоти и надзорът на условията за използване да се извършват от орган, независим от далекосъобщителните организации.

Директивата предвижда засилена роля на Комисията както при контрола на изпълнението ѝ, така и за преглед през 1992 г. на ситуацията в далекосъобщителния сектор по отношение на целите, поставени в директивата.

Директивата не се отнася до телексите, подвижните радиотелефонни, пейджинг и спътникови услуги.

Независимо от остарялата законодателна рамка, от 1991 г. КПД на практика провежда политика в съответствие с постановките на тази директива:

- правата и задълженията на основния обществен национален оператор на далекосъобщителната мрежа (телефонна, телеграфна, предаване на данни, радио и ТВ разпръскване) - БТК-ЕАД, са определени чрез издадената ѝ лицензия
 - издадена е лицензия за изграждането на обществена радиотелефонна клетъчна система в честотния обхват 450 MHz на територията на страната, както и първият лиценз за GSM мрежа.
 - проведен е конкурс за оператори на национални и местни системи за персонално повикване, като са издадени лицензии на два национални оператора и девет местни оператори.
 - либерализирано е изграждането на обществени мрежи за предаване на данни.
- Лицензиран е втори обществен оператор - СБТК.

Редица фактори, включително и изискванията на международните банки-кредитори на проекта DON, налагат запазването за БТК-ЕАД на изключителни права да предоставя локален, междуселищен и международен достъп за конвенционалните базови услуги (телефон, телеграф) по фиксираната мрежа, както и други услуги, които са посочени в издадената му лицензия. Тези изключителни права ще бъдат преразгледани след около 4 години.

БТК-ЕАД има право да изпълнява някои от своите дейности чрез привличане на външни капитали (в т.ч. и чуждестранни), като създава съвместни предприятия. По принцип новата структура на БТК-ЕАД ѝ дава право да взема самостоятелно решения. Но решенията се съгласуват с КПД в съответствие с правомощията, предоставени му от Министерски съвет да упражнява правото на собственост върху дружества с държавно имущество.

Независимо, че лицензията на БТК-ЕАД беше издадена в края на 1993 г., все още не е завършила съвместната работа на БТК-ЕАД и КПД по създаване на цялата нормативна и процедурна база във връзка с изпълнение на задълженията на БТК-ЕАД, произтичащи от лицензията. Това до голяма степен пречи на нормалните взаимоотношения между БТК-ЕАД и КПД като лицензиран-лицензатор, както и на отношенията между БТК-ЕАД и нейните клиенти. Необходимо е да се положат усилия за своевременно завършване на дейността по създаване на тази нормативна база.

2. *Директива на Съвета (90/387/ЕЕС)* от 28 юни 1990 г. относно въвеждането на вътрешен пазар за далекосъобщителни услуги чрез прилагането на осигуряване на достъпна мрежа

Осигуряване на достъпна мрежа (Open Network Provision - ONP) е регулаторна програма на Комисията, чиято цел е осигуряване на достъп до и използване на обществени далекосъобщителни мрежи без каквато и да е дискриминация.

Чрез свободен достъп до инфраструктурата, която все още е в ръцете на ограничен брой оператори, ONP има за цел да осигури база за справедлива конкуренция, чрез която да се подпомогне развитието на общоевропейски услуги.

Трите части на така наречената "ONP трилогия":

- хармонизирането на условията за използване и доставка
- тарифните принципи
- техническите интерфейси,

осигуряват хармонизиран минимален набор от базови услуги и технически възможности в рамките на целия Европейски съюз.

Програмата ONP се осъществява чрез *Рамковата директива*, както и чрез други директиви и препоръки, отнасящи се до приложението на ONP към наетите линии, услугите за пренасяне на данни, ISDN и гласовата телефония (все още в проект). Периодично се публикуват списъци със стандарти, които са свързани с изискванията на ONP.

Горните разпоредби се отнасят до страните-членки, а не до далекосъобщителните оператори или потребители, и страните-членки се задължават да въведат национални регулации и процедури за прилагане на изискванията им.

Директивата 90/387/ЕЕС (Рамковата директива) предвижда условията за осигуряване на достъпна мрежа да отговарят на следните основни принципи:

- да се основават на обективни критерии,
- да са прозрачни и да са публикувани по подходящ начин,
- да гарантират равенство при достъпа и да не са дискриминиращи, в съответствие със законите на Общността.

Свободният достъп може да бъде ограничен само ако са предоставени, съгласно законите на Общността, специални или изключителни права, или по причини, основаващи се на съществени изисквания, а именно:

- сигурност на работата на мрежата (по отношение на преносната среда, а не на предаваните съобщения),
- запазване на цялостност на мрежата (предпазване от нанесени от човека вреди),
- взаимна работа между услугите, в оправдани случаи (резервираните услуги),
- защита на данните (на потребителите), когато е приложимо.

Условията за осигуряване на достъпна мрежа трябва да бъдат осигурявани поетапно в следните области:

- наети линии
- услуги по пренасяне на данни с комутация на пакети и на канали
- цифрови мрежи с интегриране на услугите (ISDN)
- гласова телефония
- телекс
- подвижни услуги
- нови начини на достъп като например данни върху глас, както и достъп до функции на интелигентна мрежа
- широколентови мрежи.

Последните две области са обект на допълнително проучване.

Изхождайки от горното Комисията разработва ежегодна работна програма, която наред с актуализиране на сроковете за въвеждане на ONP в отделните области, предвижда и разработване на хармонизирани стандарти за техническите интерфейси, някои от които се въвеждат като задължителни общоевропейски изисквания. Списъкът на тези стандарти се актуализира и публикува периодично.

Директивата предвижда създаването на консултативен орган към Комисията, известен като *Комитет за ONP*. Комисията се задължава да се съобразява в най-голяма степен с мнението на този комитет при взимане на решения, отнасящи се до ONP. Освен това се предвижда и механизъм за вземане на регулаторни решения от Комисията в тази област.

Към директивата са приложени

- областите на приложение (изброени по-горе)
- еталонна рамка за разработване на предложения за условията за осигуряване на достъпна мрежа
- насоки за прилагане на директивата до 31 декември 1991 г.

Насоките за прилагане на директивата предполагат:

- издаване на конкретни директиви по отношение на арендованите линии и гласовата телефония
- прилагане от 1 януари 1991 г. на хармонизирани технически интерфейси и характеристики за ISDN и - пренасяне на данни с пакетна комутация
- приемане от Съвета до 1 юли 1991 г. на препоръка за прилагането на ONP при услуги за пакетни данни
- приемане до 1 януари 1992 г. на подобни препоръки за ISDN
- разглеждане на конкретни директиви в последните две области (услуги с пакетни данни и ISDN), които да последват препоръките.

3. *Директива на Съвета (92/44/ЕЕС)* от 5 юни 1992 г. относно прилагането на осигуряване на достъпна мрежа за наети линии

Директивата си поставя две главни цели. Първата е всички наети линии да бъдат предлагани при хармонизирани условия за използване и тарифни принципи. Втората цел е крайната дата за осигуряване на определени типове наети линии във всяка страна-членка да бъде най-късно датата на въвеждане на директивата в страната (но не по-късно от 5 юни 1993 г.). Разбира се, директивата не ограничава предлагането и на други типове наети линии.

Основните разпоредби на директивата са:

- свеждане на ограниченията на достъпа до наетите линии до заложените в Рамковата директива четири съществени изисквания;
- осигуряване на минимален набор от наети линии, списъкът на които е приведен в

Приложение II към директивата. Чрез актуализиране на този списък може да се следва технологичното развитие и еволюцията на пазара;

- определена на тарифите според себестойността, независимо от приложението на наетите линии;
- избягване на дискриминацията в условията за предоставяне и използване;
- осигуряване на процедура "всичко от едно място" при наемане на линии, преминаващи през няколко страни-членки;
- осигуряване на прозрачност чрез предоставяне на предписан (в Приложение I) обем информация;
- въвеждане на процедури за решаване на спорните въпроси и за довеждане до знанието на Комисията на всички възникнали проблеми при прилагане на директивата.

Съгласно Приложение I на директивата страните-членки се задължават да осигурят информацията относно:

- техническите характеристики с ясно посочване на стандартите;
- тарифите, включващи началните такси за свързване, таксите за наемане за определен период, такси за използване, други такси;
- условията на доставка, включително процедурата за заявяване, типичния срок на доставка, договорния период, типичното време за отстраняване на повредите, процедури за възстановяване на разходите, индикатори на качеството на обслужване;
- условията за лицензиране;
- условията за включване на крайни устройства.

В Приложение II на директивата се дефинират пет задължителни типа наети линии:

- 2 и 4 проводни линии за гласова честотна лента с обикновено качество (M.1040)
- 2 и 4 проводни линии за гласова честотна лента със специално качество (M.1020 и M.1025)
- цифрови линии със скорост 64 kbit/s съгласно G.703 (за преходен период могат да бъдат използвани X.21 и X.21bis)
- неструктурирани цифрови линии със скорост 2 Mbit/s съгласно G.703
- структурирани цифрови линии със скорост 2 Mbit/s съгласно G.703 и G.704 (с проверка CRC по G.706).

Европейската комисия, след консултация с Комитета по ONP, може да добавя към обхвата на директивата и други арендовани линии (например от по-висок ред - 34 Mbit/s и 139 Mbit/s).

За да се дефинират по-точно характеристиките на горните линии ETSI разработва група от стандарти, както и друга група от стандарти за съответните терминални интерфейси. Съвместно с TRAC се създават и съответните CTRs.

Макар че КПД по принцип поддържа политиката за осигуряване на достъпна мрежа, все още не са предприети практически стъпки при нейното прилагане в страната. Техническите изисквания към наетите линии са в процес на въвеждане (вж. Табл.5), а тарифната политика на БТК-ЕАД по отношение на наетите линии и канали не се определя от себестойността. КПД все още не е установил подходяща процедура за надзор върху споразуменията за взаимно свързване между БТК-ЕАД и новите лицензирани далекосъобщителни оператори.

6.4 Предложения за втората фаза

За втората фаза се препоръчва въвеждане на директива (93/97/ЕЕС) от 29 октомври 1993 г. за взаимно признаване одобряването на типа на спътникови станции и на директива 94/46/ЕЕС от 13 октомври 1994 г. за либерализиране на пазара на спътникови станции и услуги. Страните-членки трябва да съобщат за мерките за прилагането на втората директива не по-късно от 8 август 1995 г. Отклонения са възможни за страни с по-слабо развити мрежи до 1 януари 1996 г.

Не може да се отрече, че в областта на спътниковите съобщения либерализацията у нас все още не е започнала. КПД има разработена дългосрочна политиката в областта на спътниковите съобщения, която преследва следните цели:

- пълно либерализиране на земния сегмент по отношение на приемните съоръжения, както и на приемо-предавателни съоръжения под лицензионен режим;
- свободен достъп до спътниковата преносна среда под лицензионен режим, като за известно време се забранява простата препродажба на преносен капацитет;
- свобода на предлагане на спътников сегмент на потребители и оператори под лицензионен режим при спазване на съответните процедури за честотна координация;
- хармонизиране на процедурите, свързани с предоставяне на спътникови услуги с цел предоставяне в бъдеще на общоевропейски спътникови услуги.

Реализирането на тази политика ще се осъществява посредством лицензионната дейност на КПД. Специално за лицензирането в областта на спътниковите съобщения КПД подготвя наредба. Постановките на тази наредба, обаче, не покриват изцяло изискванията на двете цитирани по-горе директиви, ето защо се налага те да бъдат по-подробно проучени с оглед поетапното въвеждане на техните изисквания в нашата нормативна база.

Като следващи мерки в Бялата книга се препоръчва въвеждането и на нормативни документи, които все още са в проект, но се очаква приемането им до две години. Те са свързани с:

- осигуряване на достъпна мрежа (ONP) за гласовата телефония
- взаимно признаване на лицензиите на доставчици на далекосъобщителни услуги, включително и на спътникови услуги
- либерализиране на инфраструктурата
- защита на персоналните данни.

По всички изброени по-горе въпроси КПД следи отблизо развитието на европейската нормативна база чрез участието си в ECTRA и неговите работни органи. КПД подписа меморандума за създаване на Европейския далекосъобщителен офис (ЕТО), чиято главна задача е практическото осъществяване на взаимното признаване на лицензиите за предоставяне на далекосъобщителни услуги. Независимо от това, обаче, налага се КПД периодично да преразглежда политиката си с оглед своевременно отразяване на последните европейски нормативни постановки в горните области.

юни 1995 г.